

С. С. БЕРЕЗАНЬСЬКА, М. І. ДРАГУНОВА

ПОХОВАННЯ БІЛОГРУДІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПОБЛИЗУ м. БІЛА ЦЕРКВА

Поховальний обряд білогрудівської культури вивчено ще недостатньо. Тому важливого значення набуває відкрите поховання біля м. Біла Церква.

У 1963 р. в с. Макіївка на Білоцерківщині на дні канами, яку прокопували навколо бурякової плантації, було знайдено три горщики. Причому, два менших лежали в середині великого.

Весною 1963 року співробітники Інституту археології разом з науковим співробітником Білоцерківського краєзнавчого музею оглянули місцезнаходження і провели розвідкові розкопки.

На правому корінному березі р. Фоси, притоці р. Красної, на околиці с. Макіївка ще й тепер помітні невеликі підвищення курганоподібної форми. Їх висота не перевищувала 15—20 см, діаметр — 20—25 см. На розораній поверхні вони виділяються дещо більш темним пофарбуванням. Можливо, це рештки розораного курганного могильника, про який у свій час згадував В. Б. Антонович¹.

На місці знахідки був закладений розкоп (4×4 м). Як з'ясувалось, сільськогосподарська канава перерізала поховальну яму і значно її зруйнувала. Певно, яма була підпрямокутної форми (два її кута збереглися). На дні ями, на глибині 0,6—0,65 см від поверхні, виявлено рештки зруйнованого кістяка. Його положення встановити не вдалось — збереглися лише кістки ніг. Можна припустити, що похований лежав в скорченому положенні, орієнтований головою на захід або на південний захід.

В різних місцях поховальної ями знайдені уламки посуду. В цілому при похованому було чотири горщики, розміщення їх в поховальній ямі не встановлено. Майже повністю вдалось реставрувати три горщики, від четвертого, напевне тюльпаноподібної форми, лишилась тільки нижня частина.

Всі горщики бурого кольору з погано згладженою зовнішньою поверхнею. У глині є домішки піску. Поверхня горщика, від якого збереглась лише нижня частина, своєрідно оброблена. На зовнішній поверхні є дрібні канелюри або вертикальні ряди ледь помітних валиків.

Із трьох посудин, дві однакові за формою і розмірами. Це тюльпаноподібні горщики з високим тулубом, плоским денцем та високим, злегка відігнутим назовні краєм вінця. Їх розміри: 1) висота 29 см, діаметр вінця 19 см, діаметр денця 12 см (рис. 1, 2); 2) висота 28 см, діаметр 16 см, діаметр денця 11 см (рис. 1, 1). Плічка горщиків оперізує тонкий наліпний валик трикутний в розрізі. На одному із горщиків кінці валика зімкнуті, на другому — на декілька сантиметрів заходять один за другий.

¹ В. Б. Антонович. Археологическая карта Киевской губернии. М., 1895, стор. 46.

Третій горщик, більший за розмірами (висота його 48 см, діаметр дна 13 см) і дещо своєрідний за формою — більш опуклий тулуб і непропорціональне маленьке денце (рис. 1, 3). Але орнамент у всіх однаковий — тонкий наліпний валик під вінцями.

Виходячи з форми і орнаментациї посудин, поховання можна віднести до білогрудівської культури. Найближчими аналогіями є похо-

Рис. 1. Посудини з поховання.

вання Печерського могильника². Посуд, виявлений на Макиївському похованні, також знаходить аналогії серед посуду багатьох білогрудівських поселень (Собківки³, Сандраки⁴, Підгірці⁵, Андрусовка⁶ та ін.).

Керамічний комплекс з Макиївського поховання має риси, які наближають його до групи ранніх пам'яток білогрудівської культури. До них слід віднести: а) пережитки багатопружкової орнаментациї на розбитому горщику; б) гладкий валик, розміщений низько по плічках. Заслуговує на увагу найбільший за розмірами горщик. Він помітно відрізняється від двох інших. За формою тулуба і маленьким нестійким денцем більш за все нагадує посуд підгірцівсько-милоградської культури.

С. С. БЕРЕЗАНСКАЯ, М. И. ДРАГУНОВА

ПОГРЕБЕНИЕ БЕЛОГРУДОВСКОЙ КУЛЬТУРЫ БЛИЗ г. БЕЛАЯ ЦЕРКОВЬ

Резюме

В связи со слабой изученностью погребального обряда белогрудовской культуры представляет интерес погребение раскопанное в 1963 г. в окрестностях с. Макеевки Белоцерковского района Киевской области.

В грунтовой яме прямоугольной формы на глубине 0,6 м был обнаружен скелет, по-видимому, в скорченном положении и при нем три целых сосуда, которые дают основание относить погребение к группе памятников белогрудовской культуры.

² М. И. Артамонов. Археологические исследования в южной Подолнии в 1948 г. — Вестник МГУ. М., 1948, 4, стор. 177—181.

³ С. С. Березанська. Кераміка білогрудівської культури. — Археологія, т. XVI. К., 1964, рис. 1—2.

⁴ О. Ф. Лагодовська. Поселення часу пізньої бронзи в с. Сандраки. — Археологія, т. IX. К., 1954, табл. III, 8.

⁵ С. С. Березанська. Деякі нові дані про епоху бронзи в Північній частині Середнього Подніпров'я. — Археологія, т. XII. К., 1961, рис. 6, 2.

⁶ Е. Ф. Покровська, Е. О. Петровська. Поселення кінця епохи бронзи біля с. Велика Андрусівка. — Археологія, т. XIII. К., 1961, рис. 3, 4, 5.